~~C. 4~~ 20.

E

Ta xięga kupiona na Licytacyi
po s.p. Michale Dunaiewskim
Batronie, przez Józefa Egl[illegible]

REFLEXYA

Iednego

SENATORA KORONNEGO

Ná zgromádzeńie y Postánowieńie
Niektorych W. X. L. Woiewodztw y Powiátow
Pod Grodnem miane, y Odpráwione.

In Publicum podana 1699.

NIemasz żádney rzeczy ná świećie/ ták dobrey/ ták doskonáley/ ktoraby dobre wziąwszy/ y chwálebne poczatki/ nieodmieniłá swoiey nátury/ *in statum deteriorem. Post Creationem universi* (nád co niemogło nic być doskonálszego) záráz tám weszłá *ambitio, być sicut Dij scientes bonum & malum*) á zatym owa máchina/ ktorey *directio & dominium* náznáczone było *generi humano, naturam* odmienić muśiałá/ że iey *spinas & tribulos germinare* kázano; á Obywátele iey miasto roskoszy/ Vćiech/ y Pokoiu/ *in sudore vultûs vesci pane suo,* decretowáni zostali. Rzymská Monárchia/ ktora cáłego świata Krolestwom/ Prawa dáwała/ *ipsâ multitudine legum*, y onych *abusu corrupta, in mutuam Civium conversa oppressionem & perniciem,* vpaść muśiáłá/ gdy *pars parti invitæ* Vśiłowáłá *prædominari*: y ták długo trwáły te *certamina* aż Nátura *Populo Romano,* Narodowi ták wolnemu y potężnemu/ *Regem parturivit.*

Opuśćiwszy ták wiele przykłádow postronnych/ y u nás w Polszcze dwunástu Woiewodow/ Vpodobána *potestas, non diuturna,* bo gdy prędko/ kozdy z nich *privatis commodis* był *intentus*, *ortis dissensionibus*, woleli pod dáwne obránych *liberè* Xiążąt/ powroćić rządy.

Gdy ták *Vicissitudines Regnorum* v śiebie uwáżam/ przywiozł mi synowiec moy/ z Litwy powroćiwszy/ *scrript* pisány/ oráz y Drukowány pod tytułem tákowem Acta Stanow W^o^. X^a^. Litewskiego ná pospolitę Ruszeńię, Vigore Laudum Wileńskiego 14. Augusti 1698. Postanowionego miedzy Ławnem á Puzewicami w Powiećie Grodźieńskim Zgromádzonych 1698. 21. Decembris. Oraz y Informácyą od tegoż odebráłem/ o tey wszytkiey tránsákcyey y iey okolicznośćiach. Ktore Postánowienie/ poniewasz *directè repugnat Iuribus Unionis* W. X. Litewskiego z Koroná Polską/ y Práw nászych Koronnych/ *sobie per Coæquationem* nadánych pokázuie śię *abusus*, zdáło mi śię odpisáć *ex ratione Statûs Veridico stylo*, y krotkimi słowy.

Gdy tedy chwálebne *opus Coæquationis*, od Nas nádane Wielkie-mu Xięstwu Litewskiemu / (dawno záczęte / y przez Constitucye 1569. 1609. 1633. 1635. *sub titulo Correctura Iurium*, naznaczone y odkładane) teraz wzięło wprawdzie skutek / iednák zaraz *in ipso limine* ználazło Corrupcyą. Bo *non eo fine*, y ńietym sposobem / á zatym *non eo eventu*, iáko pomienione Constitucye / y násze Práwa Koronne / mieć chćiały / w W. Xięstwie Litewskim Vfundowáno: gdyż od osmiu lat / *ob privatum odium contra Primates, cudebantur* Conspiracye y tumulty / záczym ńiedźiw / że skonczyło śie to wszytko ná sedicyach / rabunkach / *Pro fundamento* położe tu Constitucyą 1569. ná Seymie Lubelskim / kiedy za S. P. Krola Zygmunta Avgusta Vnia stawáła / Vchwalona.

Zá prosbą wszytkich Stánow W. X. L°, náznáczámy y Deputuiemy zá ichże sámych spolnym zezwoleniem, ná popráwę Státutu W. X. L. pewne Osoby: to iest z Rády (tu się miánuią osoby *ex Senatu & Equestri Ordine*) mieysce, Wilno: Czás, Swięto S. Márćiná; w Roku ku Ziachániu teráznieyszym y wykonániu tey sprawy inne náznáczywszy przy ktorey popráwie ći to Deputaći Státut Polski máią przedsięwźiąć, á co náybliżey z nim práwá Litewskie zgádzáć, áby iuż wewszytkich Páństwách Nászych, iáko wiedney Rptey iednáká á nieodwłoczná spráwiedliwość, ludźiom iść mogłá. Atę popráwę oni do Nás ná seym wálny, blisko przyszły będą winni odnieść. &c: &c:

Toż wsobie ma *Constitucya* 1699. *De Correctura Iurium.*

Toż zá Władysławá. IV. 1633. *sub Titulo Correctura Iurium.* W. X. L. ktora tu kłáde.

Dáwną záczętą práw pospolitych popráwę, *difficultas temporum*, y gwáłtowne Rtey sprawy, w przewłokę przywiodły, iż nietylko ná przeszłym Elekcyinym, ále y ná teráźnieyszym Koronácyey Nászey Seymie, skonczoná byc niemogłá: Przetoż áby się żądzom Obywátelow W. X. L°. dosyć stáło, chcemy to mieć y ustáwuiemy áby dá P. Bog ná przyszłych Relácyinych seymikách z Woiewodztwá y Powiátu káżdego, obráni po iednemu Deputáci przy Senátorách Duchownych y świeckich, tákże przy Pieczętárzách *vigore Conventûs* od Nás náznáczonych Wielebnego X. Abrahamá Woynę Biskupá Wileńskiego: Wielmożnych Mikołáiá z Ciechánowcá Kiszkę Woiewodę Mśćisłáwskiego. Márcyáná Tryznę Referend y Pisárzá nászego ktorzy ziácháwszy do Wilná *pro die* 26. *Iunij Anno* 1633. *Correcture Iurium* przedsięwzieli, *non obstante uniûs aut plurium absentia; a post præstitum ad hunc actum, conforme* ná kształt Trybunálskiego *iuramentum*, wszytkie Rozdziáły y Artykuły, w ktorych trzebá popráwy, *pluralitate suffragiorum concludente*, przeyzrzeli y dostátecznie sporządźili. Ktorym Deputátom káżde Woiewodztwo y Powiát, ná tymże Seymiku Solárium obmyślić powinien, Amy popráwę táką ná Seymie dá Bog przyszyłym z Woiewodztw y Powiátow przez Posły nám prezentowáną, *authoritate Conventûs, conformowáć* powinni będziemy.

Powińien tedy był y teraz *præcedere* Ziázd / y tam *Puncta ad Correcturã Iurium* námowiwszy / wyráźić / wczym *Coæquacyey* potrzebuią / Co tá *Coæquacya* w sobie záwira: á ták wyráźna y gotowa / ná Seymie nástępuiącym podáć Cáłey RzeczyPospolitey (*non scissâ Republicâ*) do potwierdzenia. A ńie ták głucho *sub Titulum Coæquationis*, wszytkie

wszytkie swoie *privatos ambitus, Odia, & abusus* pociągáć. Jákoż y Constitucyá *Coronationis* 1697. *ad meliorationem* one odłożyła/ y Locacya ná Commissij Brzeskiey/ postanowić miáła. ále y ná Commissią do Brześcia nikt *non comparuit*, y Seym *Pacificationis* sámiż *Coæquatoro*wie zerwali:

Przyięła iednak te *Coæquacya* y druga strona ále z tákich początkow/ y ztąd pozornego Titulu/ urodźiła się *Omnium Iurium Conuulsio*. Przez ktorą PP. *Decemviri*, vfundowawszy sobie *Dictaturam*, naprzod w *Colligacya Domy* swoie/ *Omnesq; affinitate atq; familiaritate* sobie *coniunctos*, zebrawszy/ wszytkich vrzędow władze/ wszytkie práwá/ wszytkie *subsellia*, zgruntu wywroćili/ ánato mieysce swoie vfundowali *potencya*.

Przez ktorą *Cardines legum* zgruntu poruszone/ *vincula vnionis* zerwáne/ *publica inducta latrocinia*, náiázdy/ rábunki/ podtytułem wolnośći y práw obrony/ y *Coæquacyey oppressa vox libera, Ius vetandi* zniesione, *Ius prædandi* pozwolone/ *omniq; sceleri nefando, datum nomen virtus*.

A náprzod Przywiley *vnionis* ná Seymie Lubelskim 1569. to wsobie záwiera. Iż iuż Koroná Polská y Wielkie X^o. Litewskie/ iest iedno nierozdzielne y nie rozne ćiáło: á tákże nierozná/ ále iedná y spolná rádá/ ktora się ze dwu Pánstw y Národow/ w ieden lud zniosłá y spoiłá: etc: y dáley. Seymy y Rády ten oboy Narod ma záwżdy mieć spolne Koronne/ pod Krolem Pánem swym/ y zásiádáć ták Pánowie miedzy Pány/ osobámi swemi/ iáko Posłowie miedzy Posły/ y rádźić o spolnych potrzebách/ ták ná Seymie/ iáko y bez Seymu w Polscze y w Litwie. Szlubuiąc y obiecuiąc przed PANEM BOGIEM/ dobrym vczćiwym/ Szláchecki m/ y Chrześćiánskim Słowem nászym/ iż to wszytko znáć/ trzymáć/ dzierżeć/ wypełniáć sámi/ y z potomki swemi/ ná wieczne czásy bedziemy/ bez fortelow wszelákich/ nieprzywodząc niczego z tych rzeczy/ ná wieki/ w żádną wątpliwość áni odmiáne/ nie odstrzeláiąc się też wniczym od tey iednośći/ w ktorąsmy się z Národem tego słáwnego Xięstwá Litewskiego związáli/ według opisánia tego to listu nászego/ y Artykułow wtym liśćie związáłych y obiáśnionych/ wiecznemi y wiekuistemi czásy: iáko też nám Pánowie Litewscy dáli. Ktore spolne násze spisy Krol Jegomość Miłośćiwy przerzeczony/ iáko Pán nász Zwierzchni/ władzą swą Krolewską *Confirmowáć* nám ráczył.

A ieśliby ktorá stroná/ Przywileiow y Spisow o spolnośći vczynionych miedzy temi národy ták nám iáko sobie trzymáć niechćiáłá/ ábo ieden z osobná trzymáć niechćiał/ przećiw tákiey stronie y káżdemu z osobná iáko przećiwko nieprzyiáćielowi nászemu/ y národow spolnych: powstáć z potomkámi nászemi/ przy Pánie nászym Krolu Polskim bedziemy powinni To wszytko czynić/ y wypełnić/ mocnie dźierżeć wskutku wszytkim/ záwżdy pod nászą przysięgą/ siebie y potomki nasze obowiązuiemy.

A te wszytkie rzeczy tu postánowione y obwárowáne/ áni przez J. K. M. áni przez P. P. Rády y inne wszytkie Stány y Posły Ziemskie/

ſkie/ oboygá narodow/ zá ſpolnym zezwoleniem/ áni poiedynkiem/ od ktorey części y ſtrony/ niemáią nigdy wiecznemi czáſy być wzruſzone y odmienione ále wieczne/ cáłe/ y mocne záchowane być máią.

Item w Potwierdzeniu vniey *fol.* 179. Mieyſcá PP. Litt. ták Duchownym iáko y Swieckim/miedzy PP. Rádámi Koronnych/ iáko iuż iednemu á ſpolnemu Senatowi dáliśmy y náznáczyli. Tákże Poſłom Ziemſkim Woiewodztw Litt: miedzy Woiewodztwá Koronne/ ktore ták iuż záwſze zoſtáwáć máią/ iáko to ieſt liſtem náſzym oſobnym opiſáno. Ktory Artykuł około wárunku *execucyey* W. X. L. etc: iáko ieſt w Przywileiu ſpolnie opiſano/ nieporuſzenie/ wiecznie máią być dźierżane.

To tedy pro *fundámento* położywſzy/ pytám/ *quâ poteſtáte* y z iákiego práwá/ Ichmm. bez wiádomośći náſzey vformowáli ſobie ten ziazd pod Grodnem y Łáwnem/ y nazwáliśie RzecząPoſpolitą, My Stán Duchowny y Swiecki/ bez Národow náſzych Koronnych. Jákoż tedy IchMość. mogli/ odſtrzeliwſzy ſie *à Corpore vnionis*, y od iednego Ciáła z Koroną/ y to (iáko ſłyſze) *in abſentia* czternáſtu Woiewodztw y Powiátow Litewſkich: innych przymuſzonych y w árkanách zdomow przyprowadziwſzy/ álbo *abſentium* bytność Czeládzią ſwoią *reprezentuiac*, ſtánowić ſobie támże práwá/ *nobis abſentibus*, rowne *generá* podátkow *Donacye*, wnośić ſummy ná Stároſtwá/ Co wſzytko/ tylko *in vno Corpore induiſibili* ſtánowić y vchwaláć/ *nemine contradicente* zwykliśmy.

Lex Cardinalis ieſt *Ius vetandi* ná Seymách y ſeymikách Tu zás ná tym Ziezdźie/ táką IchMm. przyſiege vformowáli y wydrukowáli/ *ad perpetuam rei memoriam.* że ieśli kto niebedźie woli tego *Decemviratu* powolny/ dáią moc náiáchać/ zrabowáć/ rozśiekáć áż śie y klątwy temie Biſkupie przyjmieſzáły. Też głoſy ſłychać y ná Seymikách.

A toż to ieſt Wolny głos? á toż to ieſt *ius vetandi.?* ktorym przodkowie náśi ſzáble przeciw nieprzyiácielowi poſtronnemu záchowuiąc: á nie ná ſeymikách/ niemi ábo náſeymách trząſkáiąc/ domowili ſie wolnośći: Niemáſz tego unás w Koronie złáſki Bożey: záczym niemoże tego y tá *Coæquatio* ſobie *prætendowáć*. Wezmimy *Pacta vnionis*, wezmimy *volumina legum*, wezmimy wſzytkie Kroniki: á obáczmy ieſli tám ktore práwo ſtánęło *per tumultus* y owſzem *perquietem, iuſtitiam, amorem Ciuium, boni publici curam, & vnanimem conſenſum*, bez *Contradikcyey*: *tumultus* zás wſzelkie *perleges condemnati & proſcripti.*

Jeſli też kto był ćieſzki/ *libertati*, Grody, źiemſtwá/ Trybunáły/ y Seymy dáwáły nato *remedia*, że y náypotężnieyśi *de oppreſſione* odpowiádáli *in vnoquoq; ſubſellio.* owſzem tym predſzá ſpráwiedliwość/ kiedy ieſt náczym dochodźić. Miáłá záwſze *Rtá: curam* ſwoich práw/ że ie vtrzymałá ſwoią powágą, *non externis præſidijs*, *ani violentis remedijs*.

Alec niebyło v nás tu żadney tákowey *potencyey*, ktoráby miáłá *liberis Ciuibus prædominari*: y lubo XX. Biſkupi Wilenſki y Zmuydzki *inaudito exemplo* rzućili ſie do niezwyczáynego ſpoſobu *in fauorem* Dworu/

przez

przez ńie ſluſzne klątwy oddáiąc Duße diábłu: diffámuiąc po ámbonach/ y ná ſpowiedźiách kázawßy *concitare ad ſeditiones;* lubo y teráz mogły te podług práwá y Artikułow. *ſedicye* być vkrocone władzą Hetmáńſką/ iednák *repreſſalia violenta non adhibita.*

Większá to teraz *erecta* w Litwie *poteſtas*, kiedy dźieśiątek oſob/ *affinitate atq; familiaritate ſibi coniuncti á vitijs*, wßytkie *ſubſellia*, Seymowe/ Trybunalſkie/ ſkárbowe/ Pieczętarſkie Hetmanſkie/ pod ſwoie władzą podbili y iákby gdźieś *ſeptuaginta Tyranni*, temu Xięſtwu Litewſkiemu *prædominantur aſſumpto* ná śiebie *Titulo* Cáłey Rtey.

Cardo libertatis ieſt/ y práwo ták chce mieć áby Seymy ſtánowić *ex arbitrio* Krolow *& Senatûs Conſilij:* á Seymow náturá ieſt/ áby ná nich *fædera cum externis* záwieráno y ſtwierdzáno: podátki vchwálano/ ná obronę Oyczyzny *nemine Contradicente* y Ratámi wydawáno: Poſpolite Ruszenia dáwáno Krolom wręce/ y to tylko do pewnego terminu: Zápłátę woyſku obmyſlano. O czym Ták *ſonat* Przywiley *vnionis* 1569. *fol.* 175.

Fædera aut pacta zmowy y Przymierzá z poſtronnemi narody wedle ſpolney zgody Wárſzáwſkiey, nápotym żádne czynione, áni ſtánowione; żádni też Poſłowie w rzeczách wáſzych do obcych ſtron Poſyłáni być niemáią, iedno zá wiádomośćią ſpolną obudwu Narodow &c: Iezeli tedy táki był válor *curia pacta ſancienda*, że áż Seymem o nie tráktowáno/ á coż kiedy *ad rumpenda pacta* do Moſkwy y do Kozakow poſyłáno ſprowádzáiąc/ ná vtwierdzenie ſwoich *ſedycij.*

Pacta vnionis máią te ſłowá o władzy Podſkárbiego. *Deputuiemy* do P. Podſkárbiego Kor: cztery oſoby Deputátow, dwu z Rády, á dwu z Rycerſtwá, *ad hunc ſolum actum:* to ieſt: vrodzo: Iáná Táclá &c: Niebyſmy tákie ktorzyby w vrzędźie iego przeſzkádzáć mieli, ále *ſocios muneris cum æquali poteſtáte* przyſadzáć; tylko ku odbieraniu, chowániu y ſzáfowániu czwártey częśći: áto dlá tego śmierći Podſkárbiego Kor: ktorzy to Deputáći cźćić y ważyć P. Podſkárbiego, iáko Radę y vrzędniká Kor: będą powinni: A opiſaną powinność máią czynić z wolą Náſzą Krolewſką y zá Rádą PP, Rádnych y zwiádomośćią P. Podſkarbiego iáko ná Seymá h ſtánowić ſię będźie. A dáley w vrząd iego wniwczym wtrącáć ſię niemáią. ták iż inne wſzytkie ſpráwy, vrzędowi Podſkárbſtwá należące, wedle Przywileiu y ſtátutu we wſzem cále y ſkutecznie záchowáne być máią.

Ták to *delicatè* práwdźiwá Rpta: Honor vrzędom należący tráktowáłá. Tá záś nowá Litewſka Rpta: odſtrzeliwßyſię od vniey/ *exuto omni iure, nietylko in Iura* ſkárbu/ ále ná włáſne Dobrá Podſkárbich *ſub titulo Coæquationis*, ná Honor/ ná poczciwość/ y ná ſamo żywe tárgnełá ſie: *nil ſanctum, nil inviolatum* ńie zoſtáwuiąc.

Wezmimyż *volumen legum*, Státut/ Attykuły woyſkowe ktore Hreħory Chodkiewicz/ Krzyſztof Rádźiwił/ y drugi Krzyßtof Rádźiwił/ Ján Károl Chodkiewicz/ piſali y Rpta: one ſeymem ápprobowáłá/ dáwßy onym *vitæ & necis poteſtatem ſine appellatione. ex plenitudine* ktorego práwá/ wßyſcy Hetmáńi/ záwße w Koronie y w Litwie/ *abſolutâ poteſtate* ſądźili/ y ná girdle káráli *exceſſivos.* á nigdy oto *non mota-*

quæstio. Zámoyski Hetmán W. Kor: pod Pskowem/ nawet Pokoiowego Dworzániná/ Krolewskiego o *exces* iákiś ná gárdle skárał. Chodkiewicz pod Chocimem kogoś znácznego/ że w skárbnym woźie vráżony/ z obozu uieżdżał: Stánisław Koniecpolski / o máłą bárzo pieniężną *exakcyą*; á drugich o niewypełnienie Ordinánsow/ Leo Sápieha/ Michał Pác/ ná gárdle kárali/ y wßedßy w cudzych kraiach tákże kárzą. Jákoż vważnie Rptá: dáłá te władzą Hetmánom. álbowiem gdyby od sądow Hetmáńskich βłá appellácya/ álbo gdyby mieli zá swoie sądy Hetmáni odpowiadáć/ iużby przez to *dissolueretur* cále disciplina *militáris*, y káżdyby w obożie sprzećiwiáiąc śię wßelkim Ordinánsom/ groźiłby Hetmánom áppellácyą.

A ponieważ u nás w Koronie/ sądźili y sądzą Hetmáni *absolutâ potestate*, á z kądże tá *Coæquacya* Litewská/ wźiełá y wynálazłá to práwo: sądźić Hetmáná o sądy. Jáko záś znáyduie śiłá práw y Konstitucyi o władzy Hetmánow/ y iáko ią y osoby ich *Honorificis verbis & encomijs* opisuią/ wyliczyć niepodobná. Niech kto chce weyzrzy *in volumen legum & continuam praxim* od wiekow/ y zá nászey pámięći przebieży.

Cardo libertatis iest/ ná ktore práwo/ Polscy náßi Krolowie przyśięgáią; *Neminem captiuabimus, nisi iure victum.* Tákże w Trybunáłách Deputáci/ Pieczetárze/ w Ziemstwách/ Grodách/ vrzędy/ wßędźie śię obowiązuią pryśiego/ sumnieniem/ y poczciwośćią/ że spráwiedliwie sądźić máią. Sądy záś powinne być *ex allegatis & probatis documentis: luce meridiana clarioribus.*

Pytám tedy zá iákimi dowodámi w Litwie przez te *Acta.* odsądźili swych Hetmánow/ Podskárbich/ Pieczetárzow/ Márßałkow/ od ich władze? y zá co *hostiliter* wtárgneli w ich dobrá? *nullo prævio iudicio,* y nowey iákieyśi Rptey: stánowienia *Ius usurpant.* powstáły widze *sub prætextu Coæquationis* nowe vrzędy *Magnus vice Dux Lituaniæ, Dictator:* powstáli nowi Hetmáni/ nową Rtą vfundowáli/ y nowe práwá: á ná coż? y do kąd tá *expedicya?* á to zaczęte máchinácye przez Biskupow Litewskich y Duchowieństwo / *continuatur.* á sami *ditantur ex alieno* y wßytkich *concitarunt* ná zdobycz.

A kedyż iest *lex Cardinalis, de securitate interna, contra inuasores,* ktora krom ia dáwnych Konstitucyi *nouellâ lege,* vtwierdzoná iest / że nikt niemoże cudzych dobr/ náwet prawnie záieżdżáć / chybá práwem kogo przekonáwßy.

Jednym słowem/ to Postánowienie Znośł wßytkie *Cardines legum* ták dalece/ że y w sámey *Coæquacyey y* w tym Drukowanym *Scripcie error errorem trudit.*

Kłádźie to postánowienie drukowane/ *pro præcipuo obiecto* tey swoiey *expediciey.* zwinienie Woyská/ W. X. L. názywáiąc ie *inutilem turbam. seruos, suos, mercenarioos,* y inße przydáiąc *scommata.*

Woysko to z woli Rtey: *urgente* zewsząd *hostilitate* záćiągnione/ służyło nietylko ná obronę W. X. L. w wielu okázyách przećiw Moskwie y Szwedom/ álec y nás w Koronie posiłkowáło/ pod Wárßawą/ nád Sonem/ tákże przećiw Węgrom/ y Kozákom. Z náßą też

pomocą

pomocą nad Moskwą pod Połonką/ y Báſią/ *victorioſè* gorę otrzymáło. Ná woynę też Turecką y Tátárską/ co Rok ochotnie wychodziło (czegom ſię ſam nápátrzał/ bo przez moie Dobrá w Woiewodztwie Podláſkim záwſze iść muśiáło) Dopomogło nám prac y odwág pod Chocimiem Kámieńcem/ ná Budziákach/ w Multániech: y dotąd lubo niepłátne/ trwáło ſtatecznie ná vſłudze Rzeczy: nákoniec z pokoiem teráz powróciło. Záczym niemoże ſię názywáć *inutilis turbá*.

A lubo to ieſt *miles mercenarius*. (iáko y v nás w Koronie *Quarciane* Woyſko) iednákże niepowinniśmy go tráktowáć *ſeruilitér*, *& arma tenentes manu*, zwáć *ſeruos noſtros*, bo Bráćiá naśi. *non ſeruiliter* ſłużą/ y krew/ zdrowie/ żywot włáſny zá cáłość náſze odważáią/ *modicâ mercede* ná popráwę Rynſztunkow kontentuiąc ſię *& in caſu non ſolutionis, arma tenentes*, záſług ſwoich vpomnieć ſię mogą. Jákoż vpominálisie przez zwiąſki.

Ale kiedy Woyſko *parta pace vniuerſali* do Oyczyzny powracáło/ nie záſłużyło náto żeby ie znoſzono/ chybá żeby dźiękowáno. Y nie máſz przykłádu we wſzytkich Króleſtwách áby *victorem exercitum* kiedy znoſzono. Náwet *poſt cladem ad Cannas relatam*, w Rzymie *varroni triumphus á Senatu decretus, quod non deſperaſſet de Rep.* Y drugi tákże/ *ſalutem ſuam triumpho adſcripſit*.

A że zá kilkadźieſiąt Ćwierći *prætendovało* ſobie zápłáty/ áni záto znośić godziło ſię/ ále ſtárodáwny zwyczay záchowuie ſię y v nás w Koronie y w W. X. L. przez Kommiſſarzow tráktowáć oto/ á vczyniwſzy ſpolnie *moderamen*. zſtiwą narodow y z záchęceniem ná dálſze czáſy/ z podźięką *exautorowáć*. Jákoż doſyć z ſiebie y teráz woyſko vczyniło/ kiedy ſię Kontentowáło zápłátą tylko zá cztery ćwierći/ przy *largicyey* obiecáney od K. J. M. vczyniło to rozumiem/ nie zmuſu/ będąc w tákiey liczbie y porządku/ w ktorym zoſtáiąc/ nielękáło ſię licznych woyſká Tureckich y Tátárſkich.

Ale tu iáwnie PP. *Decemviri* złość ſwoie wynurzyli kiedy woyſká nieutrzymáwſzy w ſwoiey *ſedicyey*, one Dekretámi w ſwoim Trybunále okryli/ záto/ że ich odſtąpiwſzy/ pod rządy ſwego Hetmáná powróćiło. Gdy wſzytkich tych/ ktorzyby z Hetmánem poſzli ná woynę/ od záſług/ od Honorow/ od vczćiwośći odſądzili: y nákoniec záto Poſpolite Ruſzenie ná znoſzenie woyſká poruſzyli/ że *non perſeuerauit in ſeditione*. A tákież to ma być przychęcenie do obrony Rzeczy? á tákáż to wdźięczność ku tym/ ktorzy z pokoiem powrácáią. Náwypráwy/ ná *ſedicye* domowe/ *PP. Decemuiri* podatkow *multiplicia genera* nárzucáią/ w tym ſwoim poſtánowieniu/ ſowite hyberny/ ſowite Czopowe y ſzeleżne podymne/ *euecty Inuecty*, bez ſeymu/ w kilkunáſtu oſob/ poſtánowili y iákby to *momentaneum onus* ná Szláchtę nárzućili/ *abſolutâ poteſtate*; á dla żołnierzá złożyć *Contribucye* na zápłátę/ *Crimen*.

Przeyśćia y przećiągi czynić poſpolitym Ruſzeniem/ płokáć Oyczyznę/ naieżdżáć/ rabowáć/ rozſiekáć *contradicentes*. nic to; owſzem vrzyśiegą ſię obowiązuią: Woyſko też Cudzoziemſkie wprowádzić *in viſcera*. ktore więcey dźieſiątkiem millionow Talerow koſztuie/ okrom *victu*)

leve

leue to onus Jchmośćiom/ dla popárćia swoley *ambicyey*. A kiedy
swoy żołnierz borgowy/ dobrze zásłużony/ idąc ná woyne/ abo z
woyny przenocuie/ obroku. y siáná bárana weźmie to *pro crimine* po-
czytaiąc wołáią/ *Crucifige*, y Pospolitym Ruszeniem zástepuią.

A co wtym drukowánym postánowieniu czytam/ przyszło
nám opisać *prædominantia. ministeria*, buławy/ Pieczeći/ *abusum* klu-
czow Lask Márszałkowskich: A ia niewidze/ iako/ gdźie/ sami PP:
Decemuiri dádzą ráchunek *ex abusu* swoich zábranych rządow/ *de inuer-*
so Statu Rtey, z exakcij, ktoremi Oyczyzne zdarli/ á siebe samych y
Poborcow *ditarunt*: z niesprawiedliwośći; y opisali sie wtym posta-
nowieniu/ że te wszytkie *acta* niepámięć á máiąc być zágrzebione: De-
creta/ wpisy nawet *pro abolitis* poczytaiąc.

Tamże wyráża że náyćieższá byłá *potestas* woyskiem rządzących;
Odalekoż teráz iest ćięższa *potestas* Woyska Cudzoziemskie9/ od nich
in viscera Oyczyzny wprowádzonego? ktorzy wiszą nad kárkámi/ y iawo
nie mowią/ nie bedźie niepozwálam.

Toż drukowáne Postánowienie/ *ostendit* obrone wolnośći Szlá-
checkiey y Kośćiołow. Dobrá intencya ále tylko ná pozor: bo
wsamey rzeczy te wolność samiż vieli zá gárdło: kiedy wolny głos
zniesli/ Szláchte w árkanach wodzą/ *Contradicentibus* rozsiekániem
grożą (iákośmy sie tego y ná seymie *Electionis* 1697. nápátrzáli) sam i
sie ná seymikach obwárowáwszy Cudzoziemcámi.

A iákoż to mogą obrone wolnośći y Kośćiołow/ sobie przy-
właszczáć/ kiedy ták wiele Kośćiołow odbito/ á u nás w Mázowszu
podczás/ zołtárzá kielich wźieli y wypiwszy/ sobie schowali ći *præsidia-*
rij wolnośći/ summy niezmierne ná Zákonnikach wyćisneli á samych
zepsy pospołu/ wpsiárni w więźieniu trzymáli. iakosie stało z Kamel-
dulámi Wygirskiemi że áż muśiáno u nás w Koronie *ex Decreto* Xćia
Im° Primasa po Archidiecezyey spiewáć Psalm. *DEVS venerunt gentes in*
hereditatem Tuam, polluerunt Templum S. tuum. kiedy ták wiele Dwo-
row Szlacheckich náiáchano/ kiedy przymuśili PP. *Decemuiri* do
przysiegi/ y wtym Postánowieniu wydrukowáli/ że żaden/ náwet listu
pisać od siebie/ áni czytać od kogo niepowinien áż pokazawszy Pułkow-
nikowi: Jaka to *seruitus* bronić *Commercium literarum liberis ciuibus*.
Záczym *non respectus Coæquacyey* Práwo znászemi Prawami Korone-
mi to sprawuie bo te *absurda*, u nás niedźieią sie w Koronie/ ále *præ-*
dominium, & Decemviratus Zásmákowáł.

Jeszcze/ to Postánowienie przywłaszczá sobie Zászczyt *Maiestatu*.
Słábe to *præsidium* gdźie *per seditiones & Ciuium iniurias, pars parti*
inuitæ imponit leges. z łączywszysie y sprzężywszy woyskiem Cudzoziem-
skim: bo *violenta non durant*.

Znáyduie dáley wtymże Grodźienskim postánowieniu to że dla
folgowánia zruinowáney Oyczyzny/ áby wytchnąć sobie mogłá woy-
ská nowego/ tá Rptá: Grodźienská nieformuie. Ale ná coż Niem-
cow sobie na pomoc pod Grodnem wźieli/ y potym ná Consistencye
in viscera Oyczyzny wprowádźili. ktorzy ták sobie postepuią w Koro-
nie y w Litwie/ *quasi in captiuo Regno*. że u nás w Sendomirzu do
zám-

zámku nikogo nie wpuszczáli/ áżby száble wbromie oddał. á ták siła kosztuia/ że swoie woysko nigdyby przez lat kilká/ ták siła niekosztowało/ y szkod tyle niepoczyniło.

A ták sporządziwszy Oyczyzne/ pisza wtymże swoim postanowieniu/ że iuż przyszli do pożądánego Portu *libertatis.* włáśnie iák owo/ co woysko wszytku ná brzeg morski nawiodszy/ Conchas zbierać kázáł/ *spolia Oceani vocans, Palatio reseruanda.*

Ná y to wsobie toż Postanowienie/ drukowáne/ że niećieszko było opuśćiwszy Domy/ ponośić zimowe/ y śnieżne niewczasy/ chcąc sie vwolnić/ od tey niewoli woyská swego. Jáko widze niećieszko było pracowáć/ byle tylko sobie otrzymáć *Dictaturam*, á woysko Cudzoźiemskie wprowadźić ná iey utwierdzenie/ zoppressyą Národu całego *& cum euersione status*, y vchwał seymowych.

Czytam wtymże Postánowieniu Rtey Grodzieńskiey/ że co w Rzymie *Dictaturæ ad tempus sumebantur*, to w Litwie *perpetuó duraturam* mieć chcą. bo pisza: niewynidziemy *ex nexu*, áż *Coæquacya* wpráwią nswą reze. y to sobie *præcauendo*, że Záwsze wolno bedźie wsieść ná koń zá Vniwersałem swego Generálnego Pułkowniká/ poty/ poki *in toto* Rtá nie vspokoiśie. Szukáć vspokoienia Rptey *per seditiones*, iest *medicina peior morbo.* Ktorey nietylko *ad perpetuam rei memoriam* podawáć/ niegodźiłobyśie *ad futura sæcula*, áby sie ná tákie *akcye y sedicye* nie odważały/ ále owszem wieczną niepámiećią Záwálić należałoby.

Dziwną czytám *erekcyą* Piechoty Trybunálskiey/ *cum independentia* od Hetmánow chybá tylko od Krolá Jm. sámego y od Jm. P. Kásztellaná Witebskiego. To iuż w Litwie formuią trzećiego Hetmána y *Dictátora*, Kásztellána á Czwartego Rotmistrza Trybunalskiego. To práwo przewyzszyło *Coæquacyą*. y wszytkie Práwa Koronne. bo u nás Gwardie nawet Krolewskie/ podlegáią y podczás powinne Ordinánsom Hetmána Koronnego. y chyba tylko to formuią Káwaleryą/ *ad instar* owey/ ktorą zá Władysławá IV. ze Fráncyi wprowádźić vsiłowáno do nás/ ktorey nikt sądźić niemiał/ chybá sam Krol/ oney *supremus Præses.* Jeszczeby lepiey/ y woysko Cudzoźiemskie wten Comput wpisáć/ y Trybunał osádźić/ ták/ iáko *assistunt* ná seymikach roznych.

Largicye też sobie przez to postánowienie tá Grodzieńská Rtá vchwalá. *Pœnas in absentes* stánowi: á lubo sie cała Rta pisze y miánuie/ á przećie iáwnie *absentiam* roznych Woiewodztw y Powiátow wyraża *& renitentiam incusat.* Jákoż sie Rtą śmie názywáć? Sądy Hetmánskie zrąk wydziera/ na woysko o szkody *inuectiuy* y *coniuracye* czyni/ á swoie rábunki wespoł z tymże woyskiem poczynione ochrániaiąc/ iákobysieto stało *ex necessitate Coæquationis*, *pro abolitis* máią y wieczną niepámiećią wtym Postánowieniu zágrzebiáią/ *ab omni impetitione iuris* vwálnia tymi słowy: áby wżadnym sądźie ákcyá niebyłá. intentowána/ sądzona/ ále y wpis aby z Reiestru był wymazany/ *non descendendo ad ullam ventillationem*, spráwy *disquisitionem, & controuersionem*, y Dekret *nullitati subiaceat.* Pieknie záprawdę ta Rtá

C Grodzień-

Grodzieńska swoie zbrodnie okrzesliłá. A takaż to znaszym prawem Koronnym *Coæquatio*?

Tąż O sądy/ o boie/ vpominá się. Szláchta Trabska *creuie*: Seym konny/ vchwála/ Dobra Duchowne libertuie *in perpetuum*. A możeż to wszytko bydź bez nas Koronnych? ktorzysmy są *authores* wolności X: Littewskiego/ *&* *Corpus indiuisibile*.

Zkąd widzieć się dáie/ iáko siłá sobie pozwoliłá ta *Coæquatio*. bo co byłá powinna tylko z naszemi Prawami Koronnemi zrownáć się/ to iuż chybiwszy tego *celu*, *supra omnia iura euecta, in omnia scelera & abusus, resoluit* sobie *manus*: y wszytkie prawa y wolność/ w swoie niewolą/ *exutâ æqualitate* wźięłá.

Gánią PP. *Decemuiri* przyieżdzanie ná seymiki z Chorągwiámi/ *redarguunt potentiam* buławy/ *oppressionem à potentioribus*. á sami nietylko z iedną Chorągwią/ ále y záciągnąwszy Chorągwie/ y zebráwszy Woiewodztwá z Powiatami pod Chorągwie/ y Cudzoziemskie *præsidia* sobie sprowadzáiąc ná seymikach zásiadáią: *potentiam sui Decemviratus* vtwierdzáią: Szlachtę w arkánach prowadzą: y vchwały seymom należące/ y *Consensu* obudwu narodow potrzebuiące piszą y drukuią/ *absolutâ Potestate*.

Záwieráią to Postanowienie swoie drukowáne/ *sinceri* znáiąc sięże niepotrzebuią żadnych nagrod/ *solam amoris Patriæ gloriam*, sobie zostawuiąc/ Wielcy Miłośnicy Oyczyzny: ále wtym postanowieniu czytam vchwáłę iednemu na sto tysięcy: drugiemu tyleż. mam też Relacyą od synowcá mego/ że swemu *Colligatowi* Biskupowi tá Rptá Grodzieńska dałá piędźiesiąt tysięcy/ za to że przystąpił do ich *sedicyi*, y dáley trzymáć ią zta Rta obowiązałsię. X. Białłozorowi postánowiłá pensyą cztery tysiące. liberuią Duchowieństwo/ ktore tych *sedicyi pars magna fuit*. okrom inszych priwátnych *in priuatos, largicyi pleno sinu*. náktore się rozeszły/ owe sowite hyberny/ sowite czopowe/ nie vchwalone/ ále rozkázane od tey Rtey iákbyto ná zápłátę Woysku. á żołnierze z assygnacyami/ y dotąd zewsząd *vacuis manibus* powracáią.

Tátarow też/ to Postanowienie/ od zasług *excluduie*? Prawdá że są *excessiui*: *auaritiæ & luxuriæ militaris*: ále iest nato sąd y karanie. Já zas z słuchania y czytania/ to wiem że oni nietylko przećiwko Moskwie y Szwedom/ ale náwet przećiwko Turkom y Tátárom/ dobrze y wiernie stáwali/ iáko otym pisze *Commentarius belli Chotinensis*. Ani też ich trzebá przywodźić do desperacyey/ aby *exemplo* naszych Lipkow nieobroćili się do Ordy; z ktoremi *quantùm negotij* miáło nasze Podole y Wołyń/ zostáie to wświeżey pámięci: gdy dobrze wiádomi naszego iezyká y nászych kráiow/ one płokáli/ y Orde ták *dextrè* náwodźili/ że vdawszysię zá naszych *Quarcianych* żołnierzow náieżdżáli ná weselne ákty zebranych/ y ze wszytkim pozábieráli. Nákoniec/ y to iest dowodem/ że to iest nie całey Rtey/ ále priwatne postánowienie iákies gdy náwiodła tá Rta Grodzieńska náto K. J. M. iáko práw y *operacij* naszych ieszcze niewiádomego/ że postánowienie podpisáć ráczył *in particulari* temi słowy *Approbo Augustus Rex*. Bo áni mogły byc podpisane vchwały Seymem należące pod Puzewiczami/

y bez

y bez náßych Kor: Národow *contra vincula vnionis* áni *improbato exemplo* náwet *in abſolutis Dominis*, dálekó bárziey u nas chyba *Approbamus*.

Z czego znáć/ że tá wßytká ákcyá w Litwie wziąwßy początek przez Biſkupá Wileńſkiego/ y teráz *continuatur diuerſâ viâ.* bo támten nádety Duchem białogłowſkim/ pokrywßyſie świątobliwośćią/ wymyślnie y bezwſtydnie z podziwieniem świátá/ á z wzgorßeniem niezmiernym *Diſſidentium in Religione, vibrabat ſua fulmina*: tá zás Rzą *armatâ ſeditione, & prætenſâ Coæquatione* z náßemi Práwy Koronnemi/ do tegoż celu zmierza/ wespoł złączywßyſie z Biſkupem Wileńſkim/ y znowu *quæſitis & redintegratis odijs*.

Moie zás zdánie ieſt tákowe/ że iáko náße Práwa Koronne/ ták y W. X. Litewſkiego/ ſą mądrze y dobrze poſtánowione y nápiſane/ przez ludzi ſpráwiedliwych/ mądrych/ poważnych/ bez żadney prywaty: tylko to *requiritur*. żeby ſędziowie byli dobrzy y ſpráwiedliwi. ináczey choćiábyſmy do ſámego Likurgu/ y z Rzymu *legum tabulas ex Capitolio* do Polſki y Litwy przenieśli/ tedy *inualida* zoſtáną y oſchną te *legum & iurium auxilia*. Jákoż powiedział mi Synowiec moy/ iáko przeßłego Roku w Litwie iuż po nádáney od nás Xięſtwu Litewſkiemu *Coæquácyey*, Deputát Trybunálſki/ w domu ſwoim dáł 200 kiiow ßláchćicowi ſobie rownemu. O co nietylko go Trybunał nieſądził y nie kárał/ ále mu ſám márßałek dał *pro præſidio* ſwoich własnych kilká Rot Drágonow. Tenże Synowiec moy referował mi o tymże márßałku Trybunalſkim/ że odſądziwßy od wßytkiego kogoś *pinguioris fortunæ quæſito prætextu*, ſám one záieżdżá. Támże *iniuriatos condemnovano iniuriò* zás Cánonizowano. *Interdicta belli gloria per inuidiam*, y obroná Oyczyzny. *per Decretum infames declarati*, ktoryby ná woyne *Ducis ſequerentur auſpiciâ*, á zpokoiem powrácáiącym/ nietylko chlebá y záſług zábroniono/ ale *internecione* grożono: *& obiectu ſacrorum prophanorumque Corporum* záſtąpiono: *vincula vnionis* zerwáno. ktorzy iákośmy przez vnią wolność Xu. Litewſkiemu ták teráz *Coæquationem* práwá náßego nádali/ *ex Commiſeratione*, bo o wielkiey ſwoiey niewoli udáiąc/ biegáli po Woiewodztwach náßych pod Wárßáwą ſtoiących obozem/ twierdząc że wolą tu u nás zá woznić przyſtáć ſłużyć/ niżli do domow ſwoich powrácáć. *His dictis, leges & vitam damus & miſereſcimus ultrò*.

Aliśći y te powieśći onych/ iákoſie zpráwdą zgádzáły/ *& in quantum abuſum*, náßá *Clementia degenerauit*, iáwnie teráz widziemy.

A coż tu temu Xięſtwu Litewſkiomu *Coæquacya cum Iuribus noſtris* pomogłá/ kiedy tám w większey niż niewoli ſtán Szláchecki zoſtáłe/ *ſub præſidio externo & concitatis in ſeditionem, omnis licentia, rapinæ, latrocinia, ſub prætextu Coæquatonis*. Są pozwolone/ chybá tylko rzec: *O miſerum populum, qui ſub* tám *violentis Decemuiratûs gemit maxillis*.

w Roku 1808. Dnia 27. Maja

Umarł P. Antoni Woroszyte —

w Mazanowce —

Pochowane Ciało iego w Chruszczy

Kościele Parafialnym —.